

føring i *problemerne* om 1914, problemer der i dag trods en betydelig forskningsindsats stadig må betragtes som langt fra endeligt afklarede.

Desværre har forf. ikke kunnet benytte Fischers seneste værk, *Krieg der Illusionen* fra 1969, hvor netop Tyklands udenrigspolitik i det af Turner behandlede tidsrum analyseres, og hvori Fischers tese om den af Tyskland fremprovokerede kontinentalkrig er skærpet betydeligt. Han har heller ikke haft kendskab til den meget skarpe formulering af tesen om, at krigsudbruddet i 1914 var udtryk for en tysk præventivkrig, der er fremsat af Baseler-professoren Adolf Gasser i *Discordia Concors*, Festgabe für Edgar Bonjour, 1968. Begge arbejder argumenterer stærkt, sikkert for stærkt, mod den af Turner repræsenterede opfattelse af krigsudbruddet; for Gasser er kardinalpunktet den tyske generalstabs dispositioner 1911-13, særlig opgivelsen af den store østopmarch og godkendelsen af kuppet mod Lüttich.

Enkelte unøjagtigheder er løbet Turner i pennen; således henlægger han Berchtolds møde med Tisza til 29.juni (s. 82), en fejl som også Albertini har, det fandt først sted under Tizas ophold i Wien 30. juni; endvidere fastholder han den traditionelle alt for unuancerede opfattelse af Wiesner-telegrammerne af 13. juli, tilmed med unøjagtighed i oversættelsen (s. 88); endelig anfører han tidspunktet for de franske statsmænds afrejse fra Rusland til 23. juli kl. 18.00 (s. 90), den fandt først sted adskillige timer senere.

For at reducere noteapparatet mest muligt har Turner i vid udstrækning undladt at henvise til de i teksten citerede aktstykker og memoirer, da han mener, at det alene ud fra tids- og personangivelserne vil være let at finde de relevante trykkesteder – en uheldig praksis, der vil holde alle andre end velbefarne tilbage fra at prøve hans citater (se fx. s. 82, 92 og 94). Besværligt for danskere er det desuden, at han ofte citerer værker af Fischer, Geiss og Ritter i engelske oversættelser, der ikke findes i danske biblioteker. Bogen sluttet med en »Bibliographical Note«, hvor forf. kortfattet, men anskueligt diskuterer nogle væsentlige værker, dog uden at opsamle de i noterne indeholdte afhandlinger; til gengæld har registret det fortrin også at henvise til de i noterne citerede forfattere, en afgjort lettelse ved forfølgelse af argumentationen.

KARL EVALD KRISTENSEN

WESLEY M. BAGBY: *The Road to Normalcy. The Presidential Campaign and Election of 1920.* Baltimore, The Johns Hopkins Press, 1968. 208 s. \$ 2.25 (paperback).

Det valg, der førte Warren G. Harding frem til præsidentposten i USA, var skelsættende både uden- og indenrigspolitisk, og det har derfor i høj grad fortjent at blive gjort til genstand for en nærmere analyse, sådan som det sker i denne bog. Og lad det være sagt med det samme, Bagby's fremstilling er spændende læsning – også selv om udfaldet på forhånd er kendt. Vi følger de forskellige kandidater på deres vej mod partikonventet. Vi ser, hvordan tilsyneladende ubetydelige fejltrin og tilfældigheder kan bremse selv den mest oplagte kandidat. Men vi ser også, hvordan den dødsmerkede mand i Det hvide Hus i sin umådelige ambition om

endnu en præsidentperiode (en »third term«) forhindrer nomineringen af det demokratiske partis mest oplagte kandidat, William Gibbs McAdoo, tidligere finansminister og præsidentens egen svigersøn.

Vi ser også, og dette er vel bogens vigtigste erkendelse, at nomineringen af Harding ikke var helt så tilfældig endda, og manden måske heller ikke så ringe, som de senere skandaler kunne give det udseende af. Han var en af det republikanske partis populæreste senatorer, han var en partitro republikaner uden særstandpunkter, og han var fra Ohio, een af nøglestaterne. Men han var ingen personlighed, og det var just en fordel, for Woodrow Wilson havde givet det amerikanske politiske liv personlighed nok for lange tider. Analysen af Harding og de begivenheder, der førte til hans nominering, er baseret bl.a. på en gennemgang af Harding's egne papirer (som ikke var tilgængelige ved førsteudgaven 1962) og i det hele er alle tilgængelige privatarkiver konsulteret. Dette bringer somme-tider overraskende ting for dagen: I 1920 skrev Franklin D. Roosevelt således om Herbert Hoover: »He is certainly a wonder and I wish we could make him President of the United States. There could not be a better one«.

Bogen er stramt komponeret, så stramt, at man ofte kunne have ønsket sig en mere detaljeret diskussion, men kun analysen af selve valgkampagnen må siges at være så summarisk, at den bliver utilfredsstillende. Når man også kunne have ønsket sig de øvrige afsnit noget længere, er det derimod fordi man sjældent kan få for meget af noget godt.

INGA FLOTO

ANDREAS ØSTER: Barn i herrnhuternes Christiansfeld. 1965. 2. oplag 1966. 167 s. Ill. 19,50 (9,75) kr. – JENS BLADT: Alsiske Minder. 1967. 210 s. Ill. 21,00 (10,50) kr. – HAKON GJESSING: Drengear og manddomsvirke i Tønder. 1968. 164 s. Ill. 22,00 (11,00) kr. – I. J. I. BERGHOLT: Pligtens vej. En sønderjyde i 1. verdenskrig. 1969. 183 s. Ill. 22,00 (11,00) kr. – J. H. N. SKRUMSAGER: Ane Marie Skrumsager. Et lille mindeord skrevet for børn og venner. 1970. 161 s. Ill. 21,00 (12,00) kr. – JENS BLADT: – og så blev jeg folketingsmand. 1971. 152 s. Ill. 26,00 (15,00) kr. Alle bindene udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland. Den i parentes anførte pris er medlemsprisen.

Der er grund til at gøre opmærksom på, at Historisk Samfund for Sønderjylland ved siden af sin kendte skriftrække, der fortrinsvis består af monografier samt vægtige memoire- og kildeudgaver, udsender en upretentios serie af levnedsskildringer i lille oktav. Disse levnedsskildringer betegnes udtrykkeligt som populære, men denne betegnelse dækker snarere pris, format og omfang samt udgivelsestidspunkt (i reglen lige før jul) end disse bøgers indhold, som er solidt sønderjysk memoirestof, ofte suppleret med noteapparat og personregister. I det følgende omtales seks af disse små bøger, stort set ordnet efter udgivelsesår.

Pastor Andreas Øster blev i 1887 født i Christiansfeld. Hans far var håndværker, familien tilhørte Brødremenigheden, der også prægede forf.s uddannelse til og med studietiden i Gnadenfeld/Schlesien. Som titlen antyder omfatter